

**KUŞLAR VE GEÇMEYEN
ŞEYLER**

Hâle Sert: Bilkent Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu. Yüksek lisansını aynı üniversitenin Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümünde tamamladı. Serbest çalışma hayatında geçirdiği bir dönemden sonra Bilkent Üniversitesi Türk Edebiyatı Bölümünde başladığı doktora programını 2016 yılında tamamladı. 2016-2020 yılları arasında İstanbul Şehir Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde öğretim üyesi olarak görev yaptı. 2023-2024 yıllarında Bilkent Üniversitesinde dersler verdi. İlk öykü kitabı *Çocukça Bir Direniş* 2019'da, araştırma-inceleme kitabı *Edebiyat Devrimi* 2024'te, ikinci öykü kitabı *Kuşlar ve Geçmeyen Şeyler* ise 2025'te yayımlandı. Öyküleri, denemeleri ve inceleme yazıları çeşitli kitaplarda ve dergilerde yayımlanıyor. Üç kız çocuğuna hayranlıkla *bakıyor*.

**KUŞLAR VE GEÇMEYEN
ŞEYLER**

Hâle Sert

İÇİNDEKİLER

Kargaların Mesaisi /	9
Hav-va /	11
Kaplumbağa /	17
Guguk Kuşlarının Israrlı Ötüşü /	21
Kılçık /	24
Mehmet /	36
Bülbülün Ormanı /	41
Gül Kokuları /	44
Tarlakuşu /	48
Serçe /	52
Söğüdün Karnı /	55
Uzun Beyaz Saç Teli /	59
Pırlıltı /	64
Ben Olsam /	66
Budanan /	71
Odam /	73

Kuşların kanat vuruşları geçmişi şimdiye teyelliyor

ya da

Kuşlar geçmeyen şeylerin dallarına konup kalkıyor

KARGALARIN MESAİSİ

Derrida'ya

Burası dünyanın merkezi. Serviler, mezarlar, mezar taşları. Bu merkezde her şey bin yıllardır aynı. Taşların üzerindeki eski yazılar, baharda dökülen güller, mezarların başını bekleyen kuzgunlar. Kara kuşlar efkârlı. Düşünmekten, çalışmaktan yorgun düşmüşler. Her güne başka bir mezarda nöbetteler. Mezar sakinini dinliyor, sonra havalanıyor, servilerin tepesine konuyor ve duyduklarını, bekleyen ulaklarla yaratıcıya iletiyorlar. Bin yıllardır süregiden kulaktan kulağa fısıldama oyununun merkezinde, iki arkadaş boz karga başka bir oyun oynamaya cüret ediyorlar. Duyduklarını nakletmekle yetinmek istemiyorlar. Keskin bakışlısı; ismimi başka isimlere kazımalıyım, gagamın ucu kara kalem, kendimi insana yazmalıyım, diye düşünüyor. Keskin duyuluşu ilk sesi, yaratılıştan önceki sesi duymayı hayal ediyor. O sesle göneneceğine inanıyor.

Biz, servilerin altındayız, kemiklerimiz ağacın köklerine çoktan besin oldu. Ağacın hücrelerinde geziniyor, kozalaklarından tozlaşarak yeniden kendi mezarımızın toprağına saçılıyor. Yağan yağmurla diplere süzülüyoruz. Bedenlerimiz coşkuyla toza dönüşürken, isimlerimiz inatla bu döngüye katılmıyor. İçi boş mezarlarda sadece adlarımız yankılanıyor. Mezarlar isimlerin izleriyle dolu. İki karga mezarın toprağını eşleyerek isimlerin işaretlerini sürüyorlar. Bunu bir ayine çevirdikleri de oluyor hatta.

Lakin, keskin bakışlı boz karga isme harfler üzerinden ulaşacağını düşünüyor. Toprağı gagasıyla hışımla kazıyor. Eciş

bücüş bir s buluyor örneğin, s'yi gagasıyla göbeğinden kaldırıyor, s gaganın ucunda sallanıyor. Selim miydi, Sakine, Sırma, hangi adın başıydın ya da sonu, diye konuşuyor harfle. Harf biçare, ölgün, sesi çıkmıyor. Yeniden kazmaya başlıyor, gagasına yuvarlak kemiğimsi bir şey takılıyor. Yere bırakıyor, yakından inceliyor, kemikleşmiş harfi güzel he'ye benzetiyor. Üzme kendini, çekme artık ahını, diyor. Sen Hilâl'den mi Hâle'den mi düştün, diye soruyor. Karga isimlere yaklaştığını hissediyor.

Yaman duyuşlu karga harf bulma telaşında değil, bulunamayacağına inanıyor ayrıca. Senin bulduğun s değil, ölü bir solucan diyor, diğeri de üst kısmı erimiş, toprağa karışmış salyangoz kabuğu. Gaklayarak dalgasını geçiyor. Sonra ciddileşiyor, mezar boşluğunda yankılanan ismi duymaya çalışıyor. Tüm dikkatini seslere veriyor, deniz kabuğuna kulağını dayar gibi. Harflerin ağır işleyen makine dişlileri arasında yankılanan birbirine geçiş seslerini duyuyor. İsimlerin yapıışındaki sancılı uğultuyu. U diyor ya da ı, ilk sesler. Uğurlu, ılığlı, ılığlı isimler. Bu sefer arkadaşı alay ediyor onunla, duyduğun rüzgârın ıslığından başka bir şey değil. Sese değil harfe bak!

Mezar taşındaki yazıyı kazımaya çok yeltenmiyorlar. Zira sahici bulmuyorlar. İsim, yazıldığı alfabeden bağımsız Tanrı'nın kendi dilinde insanın kemiğine üflemesidir. İsim hiçbir alfabeye tekabül değil. Kuşlar bunun farkında. Ama, yine de hadi diyorlar, taş kazınmış ismi didikleyselim. Harfi ve sesi birlikte arayalım. Her vuruşun ardından isimlerin altında başka izlere takılıyor gagaları. Buldukları harf başka bir harfi, ses başka bir sesi gösteriyor, es kaza ele geçirdikleri kırık ismin hece aralıklarından başka isimler sızıyor. Ölüye, uzuvlarına, günahlarına, iyiliklerine, acıtmalarına, acıtılmalarına, kimsesizliğine, kimsesiz bıraktıklarına dair iz katmanlarından oluşmuş bir kayaçta eziliyor gagaları. Kargalar yoğun mesailerinin sonunda kendilerini isme değil, ize bulanmış buluyorlar.

Kazılmış, dağıtılmış mezarları kapatmaya geliyor sıra. Kabil'e öğrettikleri gibi bu sefer toprağı kapatmaya başlıyorlar. Sesleri, harfleri, kelimeleri ve dili örtüp gizliyorlar. Yüzyıllardır sürdürdükleri ulaklığa devam ediyorlar.

HAV-VA

Yürüyüş yaparken elinde tuttuğu sopasını, havlayan köpeklerle karşılaşınca köpeğe değil isminin tam ortasına indirmişti. İsmi kırıklar arasına o gün girdiğinin farkında değildi hav-va. İşsizdi. Mesaili işleri sevmezdi. Para kazanılan işleri de. En iyi bildiği iş, kelimeleri çok sevmekti.

Fakat hiçbir şey çok sevmeye gelmezdi, kelimeler de o yakınlaştıkça harflerini siliyor, hecelerinin içine bükülüyorlardı. *Ağaç* kelimesini çok severdi, kelimeye sarıldıkça çevresinin bozkırlaştığını fark etti. Sevdikçe ilk hecesi göğe değil yere ağıyor, ikinci heceyi de yanına alıp kaybolduğunda rüzgâr sesini ıssızca yükseltiyordu. *Al-lah* derdi ne büyülü, ağzına almayagörsün, solardı bahçelerde laleler.

Şehrin geniş bulvarlarında dolanıyordu, yüreğinde taşıdığı tek bir emeli vardı. Kelimelere ulaşmak. Madem benden kaçırıyorsunuz, ben de başkalarının kullandığı kelimeler üzerinden yakınlaşırım size, diye düşündü. Önünde yürüyen genç adamı kestirdi gözüne, adam telefonla konuşuyordu, konuşması bitince elini ağzına götürdü, avucuna bıraktığı çiğnenmiş kelimeyi ilk gördüğü çöp kutusuna bıraktı. Seslice yutkundu sonra, boğazını temizlediğine kanaat getirdikten sonra, ağır bir yükten silkinmiş omuzlarla yürümeye devam etti.

hav-va gencin ardından, çöpün kapağını araladı, çiğnenmiş *tövbé*'yi gördü. Kelime morarmış, hırpalanmış en kötüsü de onuru incinmiş hâlde bırakılmıştı. Ben kullansaydım nasıl da

özenirdim, diye geçirdi içinden. En sevdiği kelimelerdendi, çocukluğundan beri tövbe ederdi. *Tövbe* anıldığında onu çağıran yetişkinlerin yanına gider, harflerine yüklenen gücün açığa çıkabilmesi için görev başında beklerdi. hav-va, tövbe etmeyi bırakalı çok olmuştu, hem kelimeye kırgındı hem de artık günah işleyecek çağlarını çoktan geçmişti. Çöpten çıkardığı kelimeyi eliyle sıvazladı, avuçlarının arasına aldı, günahsız nefesinden üfledi. Rengi açıldı, pembeleşti *tövbe*, çignendiği için yuvarlaklığını kaybeden o'nun birbirine yapışan yerleri çözüldü, diğer harflerin kırışıklıkları açıldı, hav-va onu yeniden ait olduğu duaların arasına bıraktı.

İsminin kırılmışlığından ağrıları hiç dinmiyordu. Sağlı sollu kadim çınarların sıralandığı uzun geniş caddede ilk gözüne kestirdiği banka oturdu. Eli istemsizce kalbine gitti. Kelimeyi düşündü, o da kaçıyor muydu? Öyleydi belki, yıllardır içinde *kalp* sözcüğü geçen pek cümle kurmadığını anımsadı. *Kalp* kelimesinde bir kırık yoktu, son harfi çektik dikkatini, ne kadar da sert bir tınısı vardı. Kelimenin aslında kalb diye yazıldığını harf darbesi şeyisinden sonra p'nin b ile değiştirildiğini hatırladı. *Kalp* kalbi taşlaştırmasa da donuklaştırmıştı. p'nin sapını yukarı uzattı, hem b hem p'ydi kalbin sonu. b ile p arasında eskiyle yeniye buluşturan bir harf, kalbin asli sesine daha çok yakışmıştı.

Kullanılmış kelimeleri onarmak güzeldi, bu ameliye ona da kelimelere de iyi geliyordu ama canı yeni, pürüzsüz kelimeleri kullanmayı ölesiye çekiyordu. Kullanılmışların eski eşya kokusundan sıkılmış, yeni kelimelerin tazeliğini içine çekmek istiyordu. *Uçmak* mesela, kimse uçamadığı için pırıl pırıl duruyordu. U'nun arkasına oturur, ç'yi bir koluna m'yi diğerine takıp havlanabilirdi. Ya da *temiz* kelimesi, kimse temiz kalamadığı için onu rahatça kullanabilirdi. T'nin sağ ucunu uzatıp z'ye doğru çektiğimde oluşan yuvarlağı büyütüp kendimi bu çemberin içine alı, mis gibi kokarım diye düşündü.

Bankta oturup kalmıştı, zaman geçmiş, vakit akşama yaklaşmıştı. Her yeri sızım sızım sızılıyordu. Köpeğin saldırdığı zamanlar geldi aklına, kesici dişleri, hırlayan o ses, o sesi hayatı

boyunca ensesinde gezdiriş. Dişleri o kadar düzgündü ki yan yana dizilmiş parıldayan bembeyaz bir hikâyeydi onun ağzı. Senin hikâyeni parçalamak için yaratıldım, diyen bir ağız. Köpeğin yaslandığı gücü merak etmişti hep. Köpekten korkup mu sığınmıştı sözcüklere?

Karnı acıkmıştı, parası yoktu. *Açlık*, sık kullandığı bir kelimeydi, sevmediği. Sevmeye çalışsa da Knut Hamsun'un aç yazar kahramanından rol çalmaya hiç niyetli değildi. Sevmediği kelimeler de onun peşini bırakmıyor olabilirdi. Elini böğrüne bastırды, başını göğsüne indirdi, midesinin seslerini dinledi. *Do bir külah dondurma, ma masma'vi bir dere... la güneşten bir damla.*

Tatlı bir sonbahar serinliği sarmıştı, poyraz esiyordu, bir örtü diledi omuzlarına almaya, dizlerini örtmeye. Pembeli, eflatunlu araları yeşille çatılmış çiçek motifli. Annesi ona hiç böyle bir örtü örmemişti. Annesi, *kızım, bir tanem*'le ilmeklenmiş, çevresi *yavrum*'la çatılmış sıcak bir dil örtüsüyle onu sarmamıştı. Anne dilim yok benim diye düşündü. Anne dilinden sürgünlük hâli hiç geçmeyince ana dilinde filiz vermişti. Bunun farkına ilk kez, düştüğü gün varmıştı. Köpek üzerine saldırdığında kaçarken tökezlemiş, düşmüş ve düşünce anne ya da anam yerine dilim demişti. Sonra annesini bir daha hiç aramamış, gitmiş kendisine bir sözlük almıştı.

Akşam iyice inmişti, hava sümbüldü, gün boyu nefeslerden süzülen kelimeler göğe yükseliyordu. Kelimeler yükseldikçe heceler, harfler birbirlerinden ayrılıyor, başka hecelere tutunmak üzere vedalaşıyorlardı. Lacivert akşam, kullanılmış kelime bulutlarını gece boyunca göğsünde dinlendirecekti. Tüm nefeslerin birleşip hemhâl olduğu gök, kelimeleri de yoğuracak onlardan tazelenmiş sözcükler yapacaktı. Sonra sen, mesela *baba* dediğinde, bu baba her ne kadar b, a, b ve a harflerinin yan yana gelmişliği gibi dursa da senin nefesin, duygun, sesinle bir kar tanesi kadar eşsiz, biricik yapılacaktı. Bir yandan da tüm nefeslerden karıldığı için yine bir o kadar sıradan.

Ezan okunmuştu, Beyazıt Camii'nin önüne gelmişti. *Cami* bir araya gelmek, toplanmak anlamına geliyordu, ama o top-

lanmayı sevmiyordu. Yine de girmek istedi, zaten bu vakitte kadınlar mahfilinde kimseler olmazdı. Girerken ayakkabılarını çıkardı, eline aldı, ayaklarını halıya bastığı anki yumuşak sıcaklık çok hoşuna gitti, cami toplanmaktan ziyade insanın evinde hissetmesiydi şimdi. Nar kırmızısı halılara bastıkça yanakları pembeleşti. *Halı*'yı düşündü, dokumayı, dokunanı, dokunmayı. Bin çiçekli halıyı dokuyanı. Kelimelerle dokunan dili. Çok sevdiği kelimeler neden ondan kaçıyorlardı? Kelimeleri kim dokuyordu? Caminin sol tarafında, en köşede yer alan bölmede Türkçe ve Arapça kadınlara mahsus yazıyordu, hayatında gördüğü en güzel kadınlar mahfiliydi, yüksek camların ahşap kanatları açılmış, korkuluklu camların ardından serviler uzuyordu. Pencerenin tam önüne oturdu, şarabi halıda camgöbeği mavi, yaprak yeşili, uçuk pembe ve hardal sarısıyla işlenmiş büyük çiçek motifinin yanına ilişti. Başını kaldırıp kubbeli tavana baktı, uçuk renklerle sade bezemeleri en çok da başka camilerde hiç rastlamadığı yeşil, turuncu geçişli dalga işlemelerini beğendi. *Dalga*'yı düşündü, dalmayı. Camiler insanlar düşüncelere, hayallere ve dualara rahatça dalabilsin diye kubbeliydi.

Namaz durdu, alnını halıya koyunca ferahladı. İnsan yere kapanınca hep böyle olurdu. Anne karnına dönüş özleminin en görünür hâli. Camilerde saf saf, anne rahminde kıvrılmış insanlardı secde. İnsanın kelimesiz hâli. Sırtından, omuzlarından kelimelerin yuvarlandığını hissetti hav-va. Sevdiği kadar sevmediği kelimeler, ona yük olan, yüklenenler vardı. Doğruldu, nefeslendi yeniden secdeye vardı, kelimeler çılgılık çılgılığa kendilerini bırakıyorlardı. Ayağa kalktığı anda silkindi, akli okuduğu surelerde değildi, sesleri, bağrıışları, yalvarmaları anlamaya çalışıyordu. Sanki kubbeden üzerine sular serpiliyor, dualı su ona musallat kelimeleri sersemletiyor, öldürüyordu. Üç rekât bitip selam verdiğinde halının üzerinde kırılmış kelimeleri gördü. *Sus*'un emir kipi halinden eser kalmamış s'ler bardaktan dökülen su gibi ani bir ivmeyle uzayıp kalmış, şekillerini yitirmişlerdi. Havası sönmüş balon gibiydi sus artık, hükmü kalmamıştı. Çalışma emir kipinin fiili sağlam duruyordu, *çalış* -ma ekinde

ayrılmış halde halının üzerinde oradan oraya zıplıyordu. *Çalış*, kurtulduğuna seviniyordu besbelli, ama o da bir dayatmaya dönüşme ihtimali taşıyordu. Üzerinden düşen kelimelerin çoğu daha yere varmadan tuzla buz olduğundan nelerin yitip gittiği anlaşılmıyordu. Halının üzeri kelime tozuyla kaplıydı. Arada dirençli kelimeler, savaş mahallinde ortada kalan kolu bacağı kopmuş gaziler gibi ahlayıp vahlıyorlardı. Yıllardır ensesinde gezdirdiği kelimeyi gördü, hâlâ hırlıyordu, yara olsa da ölmemişti. Sadece kelimenin içi dışına çevrilmişti. Köpek yerine *abi* kelimesi yatıyordu yerde. *Abi*'nin yanında *anne* kelimesi de kırık n'leriyle duruyordu. Onları eline alıp okşamak istedi. Hav dedi köpek, kendi dilinde yalvardı. Düşündü, zaman onları mı kendini mi onarma zamanıydı?

Elini halıda gezdirdikçe, buna halıyı okşadıkça da denebilir, ilmeklerin dibinde saklanmış, sıkışıp kalmış kelimelerin başları görünmeye başladı. Üstünden dökülenleri görebilmek için merakla halıyı taradı. Parmaklarıyla halıyı yol yol kaldırırken namaz kılan kadınların omuzlarından, sırtlarından yuvarlanmış, bacaklarından ayaklarından düşmüş bambaşka kelimelerin halının diplerine tutunduklarını fark etti. Kelimeler ilmekten odalarında yaşıyorlardı. Yıllanmış *doğurup dokumak*, *silip süpürmek*, *çekip çevirmek* ifadeleri kendilerinden sarkan kılcal damarlarıyla ilmeklere dolanmışlardı. *Ağırbaşlı* sözcüğü secdeyi görür görmez alınlardan sıyrılıyor ilmeklerin arasına saklanıyordu. Hasarsız bu kelime istese erkeklerin bölümüne geçebilirdi. Kendini erkeklere yakıştıramadığından ya da kadınlarla kurduğu kırık bin yıllık dostluktan kadınlar mahfilinde kalmayı tercih etmişti. hav-va ilmeklerin arasını yoklamaya devam ediyordu, *edepli* sıfatı takıldı çengelleşen parmaklarına; *edepli*, *hanım ol* ifadesini de peşi sıra çekti, tutundukları ilmekten güçlkle ayrıldılar.

Bazı kelimelerin sadece kendinden değil; onlara yüklenen anlamlardan, görevlerden sıkıldıklarını, usanıp kaçtıklarını anladı. Şükür, diye geçirdi içinden demek sorun bende değilmiş. Gönlü ferahladı, yenilenen bir güçle gizli bir hazineyi bulmak istercesine halıyı deşmeye başladı. Kazarken parmaklarının

altında sert bir şey duyumsadı, eyvah baltayı taşa vurdum, diye düşündü. Ama bu sertlik taşın ya da mermerin sertliği gibi değildi. Büklüm büklümdü, dalga dalga birbirine dolanmış. Haliya eğildi, başını şarabiliğe gömdü, dokumanın altını görebilmek için kendini iyice zorladı. Orada kadınlar mahfilinin altını kaplayan kocaman kökleri gördü. Kadim zamanlardan beri kadınlara yüklenen kelimelerin kaçtığı kuyu köktü bu. Kelimeler anne dilinin mekânına varmaya çalışıyorlardı. Kullanılan kelimeler kuyuda, gökyüzündekine benzer bir birleşme, yoğrulma ve arınma yaşıyorlardı. Sağaltıcı kazan bu toprakların kelimelerini yuyor yıkıyordu. Dilin yaraları analarca çoğaltılırdı belki ama şifa yine anaların dilinden gelirdi.

Kuyuyu fark edince halının üzerinde kalan, kazarken ilmeklerinden kopardığı kelimeleri köklerine ulaştırması gerektiğini anladı. Görebildiklerini, dokunabildiklerini elleriyle topladı, avuçlarını birleştirdi kürek gibi büktü, köklere doğru hayali bir kanal kurdu, üfledi. Kelimeler anne göğsüne ulaşmak, yapışmak, yaslanmak ister gibi hevesle kanaldan aşağıya, kuyuya yuvarlandılar.

hav-va kendisine gösterilene şükretmek istedi, duaya açtı ellerini, *Allah* dedi. Her nefes alışverişinde O'nu anmayı unuttuğu için h'nin iki gözü iki çeşme ağlıyordu. Kelimenin gözyaşlarını sildi önce, sonra kendininkini. Her ne kadar uzağında otursa da genç bir kız ona bakıyor, ip geçirilmiş iğneyi uzatıyordu. İğne ipliği aldı, ortasından kırılmış isminin v'lerini tutturdu birbirine, sıkı sıkı düğüm attı.

Camiden çıktığında, dudağının kenarında ağzını memeden yeni çekmiş bebeğin doymun gülümsemesiyle sanki boyu uzadı, omuzları genişledi, sesi gürleşti ve yemin etti Havva, kelimeler kraliçesi olmaya. Kaçanını kovalamaya, yaralısını iyileştirmeye, yasaklısını çekip gönölünce kullanmaya.

KAPLUMBAĞA

Anlatması güç şeyler bir anda olur. Bin yıllık devinimlerin ardından. Geceyi, gecenin altını, yeri, yer kabuğunun altındaki damarları yüzyıllardır rüyasında sallayan deprem, apansızın gözlerini açtığında. Hep savunmasız ve dilsiz kalırız. Senin sıradan bir günde, çocuğunu okuldan almaya gittiğinde her şeyin tepeklak döndüğü, hepten sustuğun o anda.

Seni ve oğlunu düşünüyorum. Bir de kaplumbağayı. Kaplumbağaları çok sevdiğini söylemiştin. İnsan kaplumbağaları neden severdi ki? Pek sevimli değiller. Okşasan soğuk kabuğu, sıvazlasan ürkütücü kalın deriden başı, arkasından görünen kısa, kapatılmamış ayıplı bir yeri andıran kuyruğu, pati desen patiyeye benzemez ayakları. İstanbul yangınında ortaya çıkan Bizans dönemine ait saray kalıntılarındaki mozaiklerde, bir çocuk kendinden büyük bir kaplumbağayı yanlarından tutmuş gidiyordu. Belki, dedim, benim göremediğim bir sevimliliği var.

Mozaikteki çocuğun yüzü neşeliydi. Minik taş parçalarıyla yapılmış yüzde, o sevinçli ifade parlıyordu. Belki de kaplumbağaların sadece çocuklara verdikleri sırlar vardır, çocuklar bunun ölümsüzlük sırrı olduğunu bilmeseler de ağızları kulaklarına varıncaya gülerler. Kabuğun harelî yuvarlaklarına ince ince hakkedilmiş, binlerce yıllık kaplumbağa hafızasıyla taşınan bilgi; yangınlardan, sarayların kabuğu kubbeli tonozlardan sıyrılmış. Senin kaplumbağayı sevmenin onda kendinden bir şeyler bulmanla ilgisini hiç akıl etmemiştim. Mayanın kaplumbağa tozuyla karıldığını.